

HEILIGEN, BEDEVAARTEN en WEERSPREUKEN in LIMBURG.

Bijgehouden door Mathieu Driessen, As

DAGKLAPPER, DAGKALENDER, ÉPHÉMÉRIDEN.

In deze rubriek en onder deze titel heb ik de meest voorkomende Heiligen - vieringen en plaatselijke bedevaartgewoonten opgetekend, samen met voorkomende volkskundige gebruiken in samenhang of niet met de patroonheilige van betreffende parochies. Deze aanmerkingen moeten dienen om met de weerspreuken en volksgebruiken een totaal overzicht te geven van alle dagelijks gegevens in Limburg. Soms werden aankondigingen in oudere dagbladen onderzocht en opgenomen in deze lijst om eventueel te herinneren aan vroegere gebruiken. Wij maken wel een voorbehoud voor de juiste data, gezien de aankondigingen in de kranten of andere media soms meer dan acht dagen in vooruit worden gegeven. De lezer zal dit zelf welrechtzetten en ter plaatse of elders de juiste gegevens vernemen.

Ook heeft de Jaarkrans mij aangezet de voornaamste *weerspreuken* op te nemen. Soms met weerkundige gegevens of ander volkskundige waarnemingen! Deze kalender wil voor Limburg de voortzetting zijn van een eeuwenoude traditie van heiligenverering, weerspreuken en volkswijsheden en van verschillende volkskundigen of chronisten door ze aan te vullen om zo te streven naar een volkomenheid.

In het latijn betekent "calendarium" een schuldbuch of schuldenregister, maar in de Nederlanden werd dit ingevoerd en omgevormd als een lijst van te onthouden data, heiligenverering, kerkelijke liturgische dagen en gebruiken. "Kalendae" stamt uit het latijn en beduidt de eerste dag van de nieuwe maand en werd volgens de stand van de maan bepaald. Voor elke dag een heilige te bepalen en vereren met of zonder redenen, kon behulpzaam zijn om de seizoenen te bepalen maar ook de dagen te onderscheiden om toe te laten charters en andere documenten te dateren en voor waar te bevestigen. Waar tot in de 16de eeuw de Juliaanse kalender werd gebruikt, werd deze vervangen door de Gregoriaanse kalender in 1582. In 1792 werd de Franse kalender van de Revolutie ingevoerd en ook weer in 1805 afgeschaft.

In Vlaanderen verscheen een eerste kalender door de firma Desclée-DeBrouwer te Brugge in 1878, gevolgd door de duikkalender van Guido Gezelle, voortgezet door zijn neef Cesar Gezelle in 1910. Nu nog zijn de kalenders een hoofdbestanddeel van de jaarlijkse uitgave van "Manneke uit de mane" en "de druivelaar" van de uitgeverij Strobbe te Izegem. Toch werd in het jaar 1491 in Antwerpen door Gerardus de eerst gekende almanak gedrukt, opgesteld door Gaspar Laet van Loon, geneesheer en astroloog. (Daris, Histoire de Looz t.II, blz. 15). Terug overgebracht op Limburg, hebben onze gouwen zeker de invloed ondergaan van andere streken, onder meer zeker van het gebied tussen Maas en Rijn. Waar is de grens, de overlapping en de invloed? Voer voor wetenschappers en taalkundigen. Men zou kunnen zeggen, zoals Paul van Zummeren vermeldt in zijn "Grote Volkskalender":

*De hanen, katten en honden
zo men dikwijls heeft bevonden
voorspellen het weer van dag tot dag,
nog beter dan een almanach!*

Al deze gegevens trachten we dag na dag, bijzondere of kleine feiten, per plaats weer te geven, wat een langdurig werk uitmaakt, waaraan ik wel 30 jaren heb gespendeerd. De bedoeling is ook de ernstige volksgebruiken aan te moedigen om meer volksgebondenheid te herstellen. Het geheel is per dag genoteerd met sommige afwijkingen.

Wat Limburg betreft, moeten we verwijzen naar het tijdschrift Limburg, jrg.XXIX, 1950 en 1951, waar elke maand een korte rubriek "Folkloristische Floraleien" door H.J. (Henri Jamar) gebruiken en heiligenvereringen werden opgetekend en samen met onze eigen aantekeningen de basis vormen van deze optekeningen. Ze later samen te bundelen en er een dagklapper voor Limburg van te maken is het uiteindelijke doel. Mark Vandevoorde in Kerk en Leven van 30/5/91 meende dat het hele volksgeloof, de volksdevotie, de volksgebruiken, ontstaan zijn uit het volk dat buiten alle theologische debatten en hoge spiritualiteit, een uitdrukking vond om haar geloof dat verweven is met het normale leven van lachen, wenen, pijn hebben, huilen, eenzaamheid, werken en sterven. De bedevaart is de mystiek van de kleine man, waarbij een leegte wordt aangevuld maar waar door de kerkelijke overheid minder tijd aan wordt gespendeerd. Eigenaardig is vast te stellen dat met de achteruitgang van het volksgeloof ook de kerstening is weggevallen. Waar

"Vamgaerts en Machiels" de term gebruiken, van "heidendom" en natuurgodsdienst, wij eerder opteren voor die periode de benaming als "pre-christelijk" tijdsberekening te noemen. Met prof. Ernest Henau, kan ik akkoord gaan met zijn verrechtvaardiging van de navolgende volksreligiositeit: "De volkse religiositeit is een concrete vorm van christelijke geloofsbeleving".(Hasselt, studiedag Volksreligiositeit, 11 mei 1996).

BELANGRIJKE OPMERKING

Door allerhande omstandigheden worden de feestdagen soms opgeschoven tot de daaropvolgende zondag of dag waarop de viering van de patroonheilige wordt herdacht.

JANUARI of de Louwmaand.

Ook Jezusmaand genoemd. Nieuwjaarsdag valt midden de "dertien nachten", gaande van Kerstmis tot Driekoningen. Men wenst zich nog immer "Zalig Nieuwjaar". Dit viereen was zeer sterk in de bevolking ingegroeid en werd dan ook druk beoefend, bezegeld met een borrel, een nieuwjaarsbrief, vroeger zelfs met het afvuren van kamers voor het huis van de geliefde.

Bij de Romeinen werd op deze eerste maand geofferd aan de god Janus. De Germaanse stammen vierden het Joelfeest door met hoorns, trommels en ketels lawaai te maken om de alomtegenwoordige boze geesten te verjagen.

Op verschillende plaatsen werd eigen baksel voorgeschoven, zoals krentebrood; in Tessenderlo waren dat moppen, in Tongeren strömesse, en op andere plaatsen werden peperkoekenhartjes geschonken of een vijffrankstuk aan de petekinderen na het opzeggen van hun nieuwjaarsbrief. Ook dit gebruik van nieuwjaarsbrieven is uit de mode en vervangen door voorgeschreven brieven, (helaas door het onderwijzend personeel), nu meestal door een gedrukte kaart.

*Januari is voor velen,
een maand van goed vertier,
zij brengt slechts bij het delen,
een blijvend hartplezier.* (Lambert Swerts).

Paul Van Zummeren zou Januari afleiden van Janus, de god met twee gezichten en een sleutel in de hand. (januarisleutel).

*In Januari mag het vriezen,
de stenen uit de grond,
de boer zal er niet om kniezen
en vindt dat heel gezond !*

Volgens Paul Van Zummeren: *De slak haalt net zo gauw Nieuwjaar als de haas.*

In Limburg leeft nog een beperkte nieuwjaarstraditie door bepaalde geschenken uit te delen zoals een peperkoeken hart met in witte suiker versiering en tekst: zalig nieuwjaar. Ook het gebruik van nieuwjaarsbrieven op te zeggen aan peter en meter, oma en opa, of ouders, bestaat nog alhoewel dat de klastitularis nu reeds voorgedrukte formulieren geeft, daar waar wij ons pijnigden en "in het zweet ons aanschijn's (!)", gedurende dagen zwoegden voor het vinden van een goed idee. We werden dan soms beloond met een blinkend vijffrankstuk. Hier rust in familiale archieven een rijke oogst te ontdekken (zie de tentoonstelling Elen: 1995).

- *Is januari mild en klaar,
dan wordt de lente guur, dit jaar.* (1996)

- *Knapt januari niet van de kou,
dan draagt augustus haren rouw !
Is januari te warm,
Dat God zich dan erbarm !*
- **Broechem-Borgloon:** In de volksmond is het "Broechems paar" gekend waarbij bij Nieuwjaar een bepaalde herbergier twee eieren schonk aan elke bezoekende klant. Een ander herbergier vond dat hij zijn concurrent de loef kon afsteken met elke klant drie eieren aan te bieden, wat dan het gezegde in leven riep : "Broechems paar", dus niet twee maar drie eieren in een paar. (opgetekend 6/10/95 bij een reisgids).
- *Geeft Januari muggenzwermen, dan zullen we in d'oogstmaand kermen.*
- *In januari veel regen, en weinig sneeuw, doet alles wee.*
- *Draagt de nieuwe maand een wit kleed, dan wordt het in de zomer weer zeer heet.*
- *Nevel in januari, brengt een natte lente aan.*
- *Is januari aan het warmen, dat God zich over ons erbarme.*
- *Is het weer in januari droog,
de vruchten komen zwaar en hoog.* (Beverlo, 1956).
- *Als in januari de muggen zwermen,
dan moogt ge in maart uw oren wermen.*
- *Wast het gras in januari,
dan is de zomer in gevaar.*

1 januari.

- Voor de eerste dag van het jaar:
Doe wat je moet,
maar doe het goed!
- Nieuwjaarsdag tekende men -18°C en 10 cm sneeuw op! (1997).
- *Draagt nieuwjaarsdag een sneeuw wit kleed, (1995)
dan wordt de zomer zeker heet.*
- *Al wat komt voor nieuwjaarsdag,
is geen winterafslag.*
- De eerste maand van 't jaar telt verschillende volkse feestdagen zoals Nieuwjaar, Driekoningen, en zijn gekend onder de naam van "De Dertiendagen", vooral de inzet van het guur winterweer maar ook als geheimzinnige bijzondere wonderdagen met veel geheimzinnigheid en door de goden beschermd. Dus van Kerstdag tot Driekoningendag.
- *Als de kat in januari in de zon ligt,
kruipt ze in februari in de stoof.*
- *Als in januari de vorst niet komen wil,
dan komt hij zeker in april.*
- **Hasselt:** Op deze dag overleed in 1905 te Hasselt het Heilig Paterke, Valentinus Paquay, op weg naar de heiligverklaring. Het tussenstation voor de gelukzaligverklaring zou 1993 kunnen zijn!
- Men voorspelt voor deze maand:
*In januari veel sneeuw en regen
vallen bergen, dalen en bomen tegen
en brengen het graan geen zegen.*
- **Tessenderlo:** Met het nieuwjaarszingen op de laatste dag van het jaar, door meer dan duizend kinderen, wordt chocolademelk uitgedeeld onder begeleiding van de jeugdraad die dit gebruik in de juiste banen leidt met behulp van de plaatselijke politie.
- Nieuwjaar: voor geluk worden zwijntjes of hoefijzers als symbool gebruikt. Misschien heeft het heilig zwijntje van de Eburonen hier iets mee te maken. Misschien heeft het spaarvarken in de moderne tijd hier ook iets mee te maken om met het spaargeld wat geluk te ondervinden?
- *Dansen de muggen in januari,
dan met Pasen in de penari.*
- *Een mooie nieuwjaarsdag geeft een warme oogstmaand.*
- *Al wat komt vóór nieuwjaarsdag is geen winterafslag.*
- *Van sneeuw die op een harde bodem valt,
zegt men: hij bereidt het beddeke voor meer !*
- *Draagt januari een sneeuw wit kleed,
dan wordt de zomer zeker heet.*

- *De zeven eerste dagen te gaar,
bepalen de rest van het jaar !*
- *Knapt januari niet van kou, men zit in d'oogsttijd in de rouw.*
- *Wast het gras in januari, dan is de zomer in gevaar.*
- *Nieuwjaarsnacht schoon en klaar,
beduidt een vruchtbaar jaar. (geeft een goed appeljaar)*
- **Genoelselden:** Naar aloude traditie begeleiden de ouders de kinderen om aan de hele parochie nieuwjaarswensen aan te bieden.
- *Schijnt de zon op nieuwjaar,
dan geeft dat een goed appeljaar.*
- *Nevel in januari, nat voorjaar.*
- *In januari moet het vriezen,
stenen uit de grond,
de boer zal dan niet kniezen,
maar vindt dit heel gezond.*
- *Veel regen in januari maakt de kerkhoven vet.*
of:
- *Als januari 't veel regenen doet,
dan wordt het kerkhof goed gevoed.*
- Nieuwjaarswens: Vandaag is het de avond,
 en morgen is de dag,
 dat ik 't U wensen mag!
 (Neeroeteren, Voorshoven, 1960)
- *Sneeuw en donder in januari, voelt men gans het jaar.*
- Zaolig Nieuwjaor,
 de heng in de haor (handen in het haar)
 de heng in de tes (handen in de zakken)
 zaolig nieuwjaor,
 de foeselfles ! (de borselfles)
 (Tegelen, 1983 M.Jansen-Linsen)
- *Januari zonder vorst, brengt nooit een goed jaar!*
- *Te meer vorst in januari,
 te beter wordt het hele jaar.
 Veel te vroeg en een slecht begin,
 de meimaand zet met vorst nog in.*

2 januari.

- *Januari zacht, lente en zomer vruchtbaar wacht!*
Januari warm, dat God zich erbarm !
- Feest van de H. Adelardus, patroon van de hoveniers.
- Feest van de Zoete Naam van Jezus, patroon van de dakwerkers en leidekkers.
- Feestdag van de H. Gregoor en de H. Baziël.
- Tweede Nieuwjaarsdag 1997 nog -17° C.

3 januari.

- **Houthalen-Oost:** Driekoningenfestival van een hondertal kinderen verkleed in Driekoningen om gelden te verzamelen voor een missiegebied.
- **Lummen:** Driekoningenzingen georganiseerd door de heemkundige kring. Daarmee wordt een oud volksgebruik in ere hersteld.
- **Klein Gelmen:** De derde Driekoningenronddang (1992) georganiseerd door de K.J.L. en het Gelmenkoor
- **Gerdingen-Bree:** De Driekongenstoet wordt verzorgd door de folkloristische groep de "Sterrenbengels uit Gerdingen". De opbrengst is voor de plaatselijke missionarissen.
- Feestdag van de heilige Genoveva van Parijs.(1502).
(Genoveva van Brabant, 2 april)
- Driekoningenliederen overal opgetekend:

Wij komen hier getreden,
gedrieën bij elkaar,
en wilt ge ons wat geven,
dan zijn we blij, voorwaar!

- **Zepperen:** Feestdag van de H. Genoveva, wel patrones van Brabant, maar vereerd te Zepperen als een van de Drie Gezusters.
- Op de feestdag van de heilige Genoveva, moeten de wijngaarden worden gesnoeid.
- Op de feestdag van de **Drie Gezusters**, die men ook in de oude Romeinse ritën kan terugvinden, viert men **Bertilia**, (Brustem), **Genoveva** (Zepperen) en **Eutropia** (Rijkel). De processie naar deze drie kerkdorpen lokt nog altijd bedevaarders.
- Wie op Sinte Genoveva snoeit,
Zijn boomgaard overmatig bloeit.
(DD.) (De Druivelaar)
- Is januari te warm,
dat dan de hemel zich erbarm! (DD)
- Als het Driekoningen is in 't land,
Komt de vorst in 't vaderland. (P.v.Z.)
- *Sneeuw op natte grond,
vriest terstond.*
- **Lauw:** Ook dit jaar (1994) vindt het sterzingen plaats in de parochie. De zangers worden verwacht op de pastorie rond 1.30u
- Feestdag van de H. Genoveva.
- *Als het op Dertiendag vriest,
't vriest dertien weken lang. (P.v.Z.)*
- Volgens P.v.Z. werd ten gerieve van reizigers een briefje in hun kleeid genaaid met volgende tekst:
Heilige Dry Koningen
Gaspar, Melchior, Balthazar,
bidt voor ons, nu en in de ure
onses doodts. Amen.

4 januari.

- *Vriest het op de elfde nacht, zes weken vorst wordt verwacht.*
(De elfde nacht hoort bij de Dertien Dagen.)
- *Wast het gras in januari, is de zomer in gevaar.*
- **Dilsen-Stokkem:** Kerstboomverbranding georganiseerd door de landelijke Gilde op het gemeenteplein naar het einde van de maand.
- *In januari ziet men liever de wolf,
dan de boer met zijn ploegkolf.*
- **Paal-Beringen:** Sterzingen in Paal in de week van Driekoningen ten voordele van de Paalse missionarissen, besloten door een gezinsviering rond de avond.
- **Riemst-Genoelselderen:** Aloud gebruik van het "heilen" waardoor de vuurheiligen op een originele wijze wordt gevierd. Met het nieuwe jaar trekken de kinderen van deur tot deur om hun wensen aan te bieden en worden dan bedacht met de mooiste appelen en snoep. Ze zingen van heilen en teilen vol sop en trappen op en rijmen sjiering en piering. (zie Volksliederen.)
- Elfstedentocht in Friesland met +17.000 deelnemers
- Temperatuur nog altijd -12°.

5 januari.

- **Horpmaal:** St. Gerardusviering met speciale mis en verering van een deel van zijn kloosterkleed als relikwie; uitdeling van gewijde aarde te mengen in het voedsel van de varkens en het vee.
- **Spalbeek:** Voor de derde maal (1991) trekt hier op 5 jan. een sterre- of Driekoningenstoet onder de leiding van de K.S.J. rond en de opbrengst is bestemd voor de missionarissen van de streek. Deelnemers krijgen een kenteken.
Dit is ook de elfde nacht van de Dertien dagen, die een bijzondere rol had als vriesnacht, waarbij het dan zes weken vorst zou geven.

- **Neerharen:** Op zaterdagavond voor Driekoningen worden de kerstbomen opgehaald door de jeugdbewegingen en publiekelijk verbrand. Op de vooravond van Driekoningen trekken zingende groepen door de gemeenten.
- Simeon, de pilaarheilige, die 37 jaren op een zuil doorbracht, van waarop hij predikte. Zij die hem raadpleegden moesten de ladder op om hem te spreken.
- **As:** Twee koningen met het liedje Driekoningen, de derde is ziek.
- **As:** Driekoningen zingen.(Joke, Jannic...)
- **As:** Vierkoningen (Gebr. Paesen) met het liedje Driekoningen en lichtende ster.
- *Als de Driekoningen zijn in 't land,
stapt de vorst door Vlaanderland.*
- **Houtem:** Viering van Sint-Gerlachus (11de eeuw) uit het geslacht van Valkenburg, die jaren lang in een holle eik in strenge boetedoening leefde en overleed in 1172. Wordt ook gevierd in **Mechelen-aan-de-Maas, Kinrooi** (tegen veeziekten); er werd water en aarde gewijd waarmee de boeren hun stallen reinigden.
- *Op Driekoningen vangt de winter aan.*
- Feestdag van de heilige Simeon.
- Jonge meisjes gaan volgens oude gebruiken, zonder licht naar de schaapskooi, leggen de hand op een ram en zullen dit jaar nog huwen. (C.W.B.)

6 januari. DRIEKONINGEN

- Vroeger en nu nog bakt de huisvrouw op Driekoningenavond koningsbrood, pannenkoeken, bonenkoek, waar een boon in verwerkt werd. Hij die dit stuk vond, moest tracteren en werd Koning of Koningin van het feest. Er werd soms een stuk meer gebakken dan het aantal gasten als Herendeel of Godsdeel.
- Deze dag wordt ook Dertiendag genoemd omdat hij dertien dagen na Kerstmis valt.
- *Als 't op Dertiendag vriest,
vriest het dertien weken lang.*
- Dit is Driekoningendag of de Dertiendag na Kerstmis.
- De Dertiendag is het einde van de periode tussen Kerstmis en Driekoningendag. Op deze dag worden de koningen Balthazar, Melchior en Kaspar herdacht, die uit het verre oosten, geleid door een ster het Kind vonden te Bethlehem.
- **C+M+B** of heilige afweertekens worden op de stallen en boven ingangsdeuren met krijt getekend.
- Deze dag wordt zowel in de traditionele volksdevotie als in oudere tijden als **DERTIENDAG** genaamd en als lotsdag aanzien. De jarenoude traditie wil dat er twee zaken gebeuren: De koning wordt gekozen in het gezin door de boon te ontdekken die in het gebak verborgen zit, de verkleedpartij door drie kinderen die van huis tot huis trekken met een ronkende ster waarbij ze een aangepast liedje zingen om een beloning in vorm van fruit, koek of geld te krijgen.
- Voor sommigen betekent het ook het begin van de **Carnavalvieringen!**
- Er zijn geen speciale gebruiken zoals dertienkoeken gekend in Limburg. Het verzamelen van de verschillende Driekoningen-liederen is wel belangrijk.
- Een nieuwste lied werd opgetekend:
Op 6 januari blijft de sterre stillestaan,
en zingt "Singhet same" voor u allemaal,
wij houden van wierook, euro's en centen,
en van spek met brood en koek met krenten.
(**As**, Het vitamientje)
- Ook het verbranden van de kerstbomen is nu een traditie geworden in verschillende kerkdorpen.
- De reizenden aanroepen de Driekoningen tegen de gevaren op de weg.
- De overblijfselen van de Drie Koningen worden in de DOM van Keulen, bewaard en vereerd na een incidentrijke tocht langs de Rijn. Daar worden "driekoningenbriefjes" verkocht als een amulet om op de kleding te naaien. Wie er geen bezat had nog altijd de spreuk op te zeggen door een cirkel te trekken tegen aanvallende honden en te zeggen :
Kwaje hond, sta stille,
het is der Koningen wille
- *Met Driekoningen lengt de dag
zoveel een geitje springen mag.*
- *Met Driekoningen in het land,
komt de vriezeman in het land .*

- *Als 't op Dertiendag vriest,
vriest het dertien dagen lang.*
- **Viversel:** Zondag na de hoogmis (10 jan. 1992) vertrekt een groep vrijwilligers verkleed als Driekoningen door de straten en verzamelt geld voor de plaatselijke missionarissen, waarop de dag wordt besloten met een groot missiefeest.
- **Lauw:** Sterzingen door groepen kinderen die door een liedertekst de blijde boodschap brengen en om gelden te verzamelen voor de noodlijdende in Rwanda. In 1993 werd meer dan 10.000 BEF rondgehaald.
- **Landen:** Kinderen houden sterzingen in verscheidene parochies om zo wat te verzamelen voor Guatemala of naar andere missiewerken. Alle kinderen zijn verkleed, hebben draaiende sterren en worden soms vergezeld door echte kamelen.
- Feestdag van Driekoningen **Casper, Melchior en Balthazar** waarvan de beginletters CMB een magische kracht hadden en dikwijls ter bescherming op stallingen werden aangebracht in kalk.
- **Gerdingen:** De Driesterbengels van Gerdingen op pad voor het Driekoningenzingen nadat ze op 5 jan. rondgegaan zijn in de kerk van Gerkenberg.
- **Lummen:** De heem-en geschiedkundige kringen van het gewest Lummen richten een wedstrijd Driekoningen-zingen in.
- *Als't vriest op Driekoningen,
dan vriest het dertien weken lang.*
- *Met Driekoningen lengt de dag een haneschreeuw !*
- *Als Driekoningen is in't land, komt de vorst met vaste hand.*
- **Hasselt:** Driekoningenstoet (dertiende maal in 1994) die in **Kuringen** wordt gehouden en waarvan de opbrengst wordt geschonken aan de kinderen van de derde wereld. Tevens gebeurt dit voor de derde maal in de H. Hartwijk.
- *Groeit het gras in januari,
dan is de zomer in gevaar.*
- *Als 't Driekoningen is in 't land
Stapt de vorst in het vaderland.*
- *Januari komt verklaren
Dat men turf en hout moet sparen.*
- **Zoutleeuw:** De Driekoningengebruiken blijven fel in de smaak: in de scholen langs het gemeentebestuur om hopen het zilveren jubileumsjaar speciaal te vieren, door de lichtjeslopers en de bedelzingers, waarbij traditioneel een uitgeholde biet met mooi getande rand in een koningskroon, geestentronie met een kaarsverlichting worden rondgedragen terwijl men het Driekoningenlied zingt. Zou het "Stak-het oep-" gebeuren een uitvloeisel kunnen zijn van een oud gebruik?
- Ook de traditie van het driekoningenbrood wordt in ere gehouden, waarbij een boon wordt gemengd en de vinder behoort tot de officiële Driekoningen en een geldprijs van 10.000 BEF krijgt. Ze worden in een statiekoets door Zoutleeuw gereden begeleid door de St. Cecilia-fanfare. Ook wordt de straatverlichting gedoofd om een speciaal effect te bekomen. De beste verklede groepen gingen mee naar een prijs van 20.000 BEF (1994 en 1995) Zelfde opzet.
- Stak-het-oep, met verklede groepen, de creatiefste voorstelling van de Drie Koningen, de mooiste uitgesneden biet enz.. 1997.
- *Januari muggenzwerm,
dan hoort de zomer veel gekerm.*
- *Is het weer in januari droog,
vruchten komen zwaar en hoog.*
- *Zo hoog de sneeuw, zo hoog het gras.*
- *Januari zonder sneeuw, doet veld, de bomen en de vruchten wee.*
- **As:** Driekoningenlied dat M.R. uit As van zijn moeder leerde (1982)
Twee koningen, twee koningen,
de derde ligt in bed,
hij moet nog twee pikurtjes krijgen,
dan is hij weer gered!
- Ik hoorde ook van ingeweken West-Vlamingen die in Limburg wonen het volgende :
Daar kwamen drie koningen met een ster,
uit vreemde landen van zo ver,
Maria ging in de bakkerie
zij kocht er brood en deelde met drie.

- *Geeft januari kou en droge dagen, zal februari met sneeuw u plagen.*
- *Januari zonder regen is voor de boer een zege.*
- **As:** (R.B. As, 9 j. op 5/1/80.)
Drie koningen, drie koningen, wij komen van ver,
wij hebben gezien een oostende ster. (uit het oosten)
Die ster, die ster, die moet blijven staan,
Want wij moeten naar Bethlehem gaan,
naar Bethlehem, Bethlehem die mooie stad,
Waar Jozef en Maria bij 't kribbeke zat.
of: naar Bethlehem, naar de grote stad,
waar Maria met haar kindeke zat!
- **Zoutleeuw:** Hier wordt sedert mensen geheugenis, het "stak-het-oep"-feest gehouden waarbij een twaalfstal groepen zich verkleden als driekoningen met uitgeholde bieten met een kaars; de Driekoningen worden gekozen aan de hand van driekoningenbroodjes met boontjes. Die ze aantreft wordt tot de Driekoning van het jaar uitgeroepen. Het is een organisatie van stadsbestuur, toeristische dienst, de parochie, verenigingen, handelaarsbond enz.
- **Paal:** Ook hier neemt het gebruik van sterzingen langzaam maar zeker traditionele vormen aan, zoals nu reeds in vele Limburgse parochies. Ook hier gaan de opbrengsten naar het P.M.W. De groepen uit van de verschillende buitenwijken en wedijveren ze op het meest op te halen. Ze komen samen in verschillende zalen waar hen een verassing wacht.
- Een variatie op deze tekst vinden we bij **J.Caubergh**:
.....een oostende ster,
Zeg sterre, ge moet er zo stille niet staan,
je moet met ons naar Bethlehem gaan,
Bethlehem de schone stad,
waar Maria met 't Kindeke zat.
- Ook gehoord: Wij komen van Oostland,
Wij komen van ver.
Wij zijn de drie koningen met een ster.
- Op Driekoningen lengt de dag
gelijk een ruiter op zijn paard,
springen mag.....
- **Overpelt:** Hier ook verzamelen de kinderen zich voor het sterzingen waarvan de opbrengst naar de derde wereldlanden gaat. Het knoopt wel aan bij een oude traditie waarbij de Drie Koningen, rondtrokken om voor een cent te bedelen.
Drie Koningen, Drie Koningen,
geef mij een nieuwe hoed,
mijn ouwe is versleten,
ons moeder mag 't nie weten
mijn vader heeft het geld
op de rooster geteld !
- **Zoutleeuw:** Jaarlijkse tocht : stak-het-oep-tocht waarbij de jeugd onder de 14 jaar rondtrekt met draaiende sterren en verlichte bieten al zingend:
Stak-het-oep mijnen keers is op!
De zondekens zijn vergeven,
al waren ze nog zo groot.....
Ter plaatse is men overtuigd dat dit gebruik een navolging is van een vruchtbaarheidsritus door met toortsen onder de fruitbomen te lopen opdat men een rijke oogst zou innen.
- **Neerpelt:** Sterzingen ten voordele van de Pauselijke Missiewerken. Onder impuls van enkele leerkrachten bestaat dit Sterzingen sedert 1985 (pastoor Alders).
- De kinderen en jonge lui van het Bosend verkleden zich om al zingend geld in te zamelen voor het P.M.W. Met een thema werd deze dag besloten en alle acties brachten in 1991 ongeveer 19.000 BEF op.
- **Zutendaal:** Tientallen koningen met papieren kroontje en draaiende ster, zamelen geld in voor de Zutendaalse Missionarissen, een reminiscentie van het oude Driekoningenzingen:
Driekoningen, Driekoningen, geef mij een nieuwe hoed,
mijn ouwe is versleten,
mijn moeder mag't nie weten,
Vader heeft het geld op de rooster geteld.

Variante: vader mag 't nie weten,
moeder is niet thuis.
Piep zei de muis,
in 't zomerhuis! (achterhuis)

Deze traditie in **Zutendaal** trekt sedert meer dan een halve eeuw rond en vindt haar apotheose in een Mis in Lingala, een deel in het Nederlands ten voordele van de plaatselijke missionarissen.
Opbrengst in 1992 : 63.000 BEF

- Opnieuw in 1998.
- **Genk:** Driekoningenfeest met verbroedering en verorbering van een driekoningenkoek met een boon. De vinders worden koning en koningin.
- Genk. De volkskunstgroep "die Landouwe" richt het Driekoningenzingen in, zoals telken jare.(35).
- **Zonhoven:** De cathechesegroepjes gaan onder toezicht aankloppen aan de huizen en sterzingen, met de hoop voldoende rond te halen voor de armen in de derde wereld.
- **Hendrieken-Voort:** De jeugd richt een driekoningenstoet in.
- **Heeserbergen-Lommel:** Hier trekt een Driekoningestoet door de straten als oude traditie. Zo wil men deze traditie in ere houden om als zingend de beste wensen voor het nieuwe jaar over te brengen.
- In **Lommel** zelf wordt het sterzingen opgevoerd voor de leden van de Pauselijk Missiewerken.
- **Hamont:** Het jaarlijkse sterzingen, voorzien van kronen, draaiende sterren, collectedoosjes en onder begeleiding van zingende groepen, bracht dit jaar meer dan 31.000 BEF op voor kinderen uit Indochina. Met dit geld worden bijbels aangekocht en geschonken aan de schoolklassen in Indië.
- **Lommel-Kattenbos:** Ook hier trekt het sterzingen door de parochie voor de Pauselijke Missiewerken en voor eigen werking.
- **Lutlommel:** doet mee met een eigen stoet van sterzingers.
- **Houthalen:** Zelfs de Rijksbasisschool treedt naar buiten met de organisatie van een driekoningentocht om persoonlijk contact met de bejaarde mensen, waarvoor ze aangepaste liederen zingen, te houden.
- **Halen:** Driekoningenfeest met het optreden van atrakties in de zaal Koorgalmen, waarbij dan koeken en pannekoeken worden bedeed.
- **Herk-de-stad:** Donk. Scouting Donk organiseert hier in Herk samen met de Ouderverenigingen en de Gidsen O.L.Vr. van Donk , hun jaarlijkse ommegang en trekken ze door de straten van deur tot deur met driekoningenliedjes terwijl ze in volle ornaat met wierook en mirre optrekken ten voordele van de scoutslokalen.
- In **Schakkebroek** bij Herk zelf worden op Driekoningen de kerstbomen verbrand op de grasvlakte in de Hellenboschstraat.
- **Neerharen:** Hier trekt de schooljeugd, georganiseerd door de ouderenvereniging, rond met ronkende sterren en liedjes om voor wat geld of snoep te bedelen.
- Feestdag van de H. Katharine aanroepen door de wijsgeren.
- **Kortesseem-Guighoven:** Jaarlijkse gewoonte van het jeugdkoor om, verkleed als Drie Koningen, een inzameling te houden voor een bepaald doel, nl. dit jaar (1989) voor een Chileens kindertehuis. Men gebruikt hier de klassieke middelen door het verorberen van de driekoningenkoek, waardoor de echte Drie Koningen werden aangeduid.
- **Duitsland:** De Driekoningenactie door de jeugd bracht 46.000.000 DM op voor de winter 1996-1997.
- Na de inzameling worden alle drie koningen vergast op warme chocolademelk en wafels. Het geheel wordt dan besloten met een gezamenlijke Eucharistieviering.
- Een bezweringsformule tegen kwade honden: Trek een cirkel in het zand rond uw persoon en zeg:
Kwaje hond sta stil,
het is der Koningen wil!
- **Hamont:** Ook in Hamont trekken keurig uitgedoste Wijzen door de straten en verzamelen geld voor Indonesië. Opbrengst voor 1992: 31.658 BEF.
- **As:** In 1995 opgemerkt dat tientallen groepen kinderen Driekoningen liepen , min of meer goed gekleed, maar dat ze maar een liedje konden zingen met een variante voor het geval ze met twee waren.
- Sommigen waren vergezeld van hun ouders, anderen staken ostentatief hun gelddoosje vooruit.
- Spreuk gelezen:
*Als het op Dertiendag vriest,
dan vriest het dertien weken lang !*

- Verloren maandag of kopermaandag: moet men als verlegging zien op de voor-christelijke joelfeesten om nog eens de bloemetjes buiten te zetten of uit vreugde dat het Kindje Jezus na drie dagen in een tempel werd weergevonden. Kopperen, smullen en drinken is een andere naam voor feestvieren. Teerdag, zotte maandag, blauwe maandag enz. zijn andere namen voor eenzelfde feest. Twee groepen Driekoningen met ster en bedelbuidel.
- Temperatuur nog altijd -9°C
- **Nieuwerkerken:** De fanfare "De Eendracht" houdt de traditie in ere door op 18 jan. de mis op te luisteren. Daarna worden per opbod offers verkocht, samen met groenten en fruit en delen van levende en geslachte varkens, zelfbereide vleeswaren, pluim-en kleinvee, brood, eieren en gebak (1998).
- In het jaar 2000 werd op Driekoningen weinig verschil opgetekend met de andere jaren. De kinderen kwamen de klassieke driekoning -liederen zingen, spijs dat ik in 1999 verschillende variaties ronddeelde. Wat mij stoorde was dat vreemde kinderen (van Hasselt) zich nu bij de eigen groepen mengden!

7 januari.

- **St. Truiden:** De eerste maandag na Driekoningen is de "verloren maandag". Alle rekeningen moesten dan betaald en om het verdriet te verdrinken, vierde men dan maar feest. Dit gebruik is nog in voege te **St.Truiden en Neerharen. (ook nog in 2000)** Van Zummeren tekent op dat deze "Verloren Maandag" verschillende benamingen draagt zoals Kwade Maandag, Koperen Maandag, Blijde Maandag enz... en dat op veel plaatsen in Vlaanderen en in Limburg in het bijzonder, worstenbrood wordt geserveerd in de huisgezinnen maar ook door verschillende cafébazen, bij openbare besturen en bij beminnelijke bazen...
- Ook zou het gebruik bestaan de postbodes te tracteren....(1997).
- Achilles Thijs (St.-Truiden) tekende volgende zangen op:

En op enen Driekoningenavond,
en op enen Driekoningenavond,
zagen wij een schipje varen,
waar Maria Magdaleen op zat,
waar Maria Magdaleen op zat,
Krik, krak, boemlala, boemlala
Krik, krak boemlala sasa !
- De ruzie tussen twee wijken in de stad kwam tot een treffen:

Sinte-Pieter blinkt,
Sinte-Matte stinkt !
Sinte-Pieter bovenal,
Sinte-Matte Kaasstal ! (koesttal).

*In de louwmaand mag het vriezen,
De stenen uit de grond,
De boer en mag niet kniezen,
Maar vindt dat heel gezond.*
- Het gevecht met krikken (houtschool) eindigde als de boys (politie) aankwam met:

Sinte-Pieter is zo bang,
dat ze vechten met de tang
Sinte-Matte is zo kloek,
dat ze vechten met de schoep!
- Sterzingen, door de misdienaars van deur tot deur ten voordele van de Afrikaanse missies, en door de dorpsjeugd verzorgd. Zij knutselen zelf hun sterren in mekaar en zorgen voor kleding en grimage. Ze schenken dit geld aan de P.M.W. en worden daarna op warme chocolademelk getrakteerd.
- Dag van het Doopsel van de Heer. Ook Koppersmaandag genoemd (N.L.)
- **Stokkem:** Maas en Kempenbond organiseert een show met rammen en andere mannelijke dieren zoals hanen, doffers enz. Toegang gratis. (1990)
- **Dr.C.c.d.Graft** vermeldt volgend liedje:

De Koninkjes lopen stoep op en stoep af;
zij zoeken het Kind dat de hemel ons gaf,
Zij kwamen van 't oosten, zij komen van ver,
met kronen van goud en een draaiende ster.

- Nog altijd winteroffensief van –12°C, sneeuw en vorst
- Feestdag van de H. Raymund van Penyafort, patroon van de rechtsgeleerden (11275)

8 januari.

- Zondag van de openbaring des Heren
- **Tongeren, Rutten, Herstappe, Lauw, Koninksem:** Rondgang van het mirakuleus beeld van O.L.Vr. van Tongeren in de verschillende kerkdorpen.
- Op grotere plaatsen zoals **St. Truiden en Hasselt**, werd rond deze datum de Verloren Maandag gevierd met jaarmarkten en andere feestelijkheden.
- *Met Sint Severien
zal men muggen of vlokjes zien.
In januari muggendans,
geeft de vorst ook in mei nog een kans.
Muggen in januari, mieren in februari, veel te vroeg,
een slecht begin.
De meimaand zet met vorst nog in.*
- **Rotem:** Nieuw ingevoerde kerstboomverbranding op 8 jan. om 19u door de Landelijke Gilde waar ondertussen hapjes, soep en glühwein verkrijgbaar zijn.
- Feestdag waarop Sinte Goedele of Gudrun wordt gevierd; patronesse van de Vlaamse Meisjesbeweging en van de Vlaamse stad Brussel. Haar relikwieën berusten in de Sint Goedelekerk in Brussel.
- Feestdag van Sinte Goedele, patrones van de Brabanders, zus van de H. Veerle (Gent), waarvan het gebeente rustte in de Sint-Michielskerk (1047) en door de beeldenstorm in de 16de eeuw verstrooid.

9 januari.

- Verloren Maandag. (1995).
Verloren de dag.....
Niets goeds gedaan,
niets schoons gezien,
Niets edels gevoeld,
Niets dieps gedacht,
niets bemind, niets beleefd;
in geen zorgen en nood,
een dag weer doorleefd.....
Verloren de dag.....
- **Rutten:** Driekoningenfeest rond de koningskoek met twee bonen om koning en koningin te ontdekken. (1989)
- Winteroffensief 1996-97, duurt voort –10°C, besneeuwd, ijzel en koude.
- **Bree-Gerdingen:** Gerdingse driersteren-bengels houden een omgang in het dorp van deur tot deur, liederen zingend en rondhaling ten bate van de lekenhelpsters uit de parochie.
- **Bilzen:** Kerstboomverbranding georganiseerd door de Brandweer met nieuwjaarswensen, animatie en gezelligheid. Uitdeling van wintersoep en een stevige borrel. Daarna een spetterende Driekoningenfuif!
- **Overhespen:** Jaarlijkse verering in de parochiekerk waarvan de beschermheiligen zijn: St. Sulpitius en St. Antonius. Zij worden ter verering in het koor opgesteld.
- Verering van Sint Julianus de Arme, die aanroepen wordt door de reizigers.
- **Rotem:** Op het gemeenteplein heeft op de avond van 11 jan. de traditionele kerstboomverbranding plaats en warmt iedereen zich aan zijn gloed. Het is een initiatief van de landelijke gilde van Rotem.
- Op deze dag wordt de heilige Julianus aanroepen tegen de krankzinnigheid in diverse tehuizen zoals Ziekeren en St-Truiden.
- **Landen:** Kerstboomverbranding gevolgd door Midwinterfeest op het Stationplein te Landen. De bomen worden opgehaald en na een fakkeltocht door de stad wordt de stapel kerstbomen in brand gestoken terwijl de kijkers in een verwarmde tent allerhande hapjes en drankjes worden geschonken bij de tonen van een muziekgroep.(1998).

- **Zutendaal:** Dit jaar (1998) ter vervanging van de kerstmarkt, zal men overgaan tot de kerstboomverbranding onder het motto: feest van de vurige hoop. De bewoners kunnen ook hun kerstboom zelf meebrengen.
- *Op een milde januari
Volgen vaak een gure lente,
En een hete zomer!
(De Druivelaar, 2000)*

10 januari.

- Feestdag van de Heilige Agatha:
*Sint Agatha zonneshijn,
veel koren en wijn.
(C.W.B.)*
- **Genk:** Door het F.V.V. viering van Driekoningen.
- Winteroffensief van 1997 duurt voort met temperatuur van -10°C, sneeuw, ijzel en vorst.

11 januari.

- Overlijden te Brussel van Jan Breughel de fluwele in 1625. Zijn grafmonument ligt in dekerk te Brussel.
- **Kinrooi:** Hier bestaat het volksgebruik nog dat voor de kinderen van de gemeente Kinrooi, **Neeroeteren, Kessenich en Neeritter (NL)** het "grabbelen" nog bestaat: voor elk huis staan ze stil en zingen een liedje. De vrouw des huizes gooit wat snoep, wafels, noten of sinaasappelen te grabbelen.
- Langzame dooi : -4°C
- *Sneeuw die blijft liggen langs de grachten,
ligt op andere sneeuw te wachten.
Blijft er sneeuw op steen en stoepen,
Ze ligt op andere te roepen!*

12 januari.

- Feestdag van de heilige Hilarius, want op die dag :
Geeft Hilarius zonnenschijn, dan zal het weldra kouder zijn
of: *Als het op Hilarius vriest, de boer zes weken niest!*
(C.W.B.).
- Wij gedenken hier de Limburgse dichter-zanger Hilarion Thans ofm.
- **Gingelom:** Het wordt hier een nieuwe traditie rond deze dag in een vreugdevuur, de oude kerstbomen te verbranden ergens in de wijk Kulter waarbij alle inwoners aanwezig zijn.
- **As:** Voor de eerste keer wordt ter gelegenheid van de eindejaarsfeesten de kerstman feestelijk ingehaald door het gemeentebestuur (V.U.- Soc.) vergezeld van een fakkelstoet vertrekkend van de Sint Aldegondiskerk tot op het kerkplein (1991).
- **Jeuk:** De vereniging " het Kultertje" organiseert zaterdag 12 jan. een gezamenlijke kerstboomverbranding op de wijk "Den Kulter".

13 januari.

- *Als 't op Dertiendag vriest, vriest 't dertien weken lang.*
- De Dertien-dagen was een gezegende tijd gaande van Kerstdag tot Driekoningendag.(13d)
- De maandag na Driekoningen is in Vlaanderen de: **VERLOREN MAANDAG**. De Walen spreken van "Lundi perdu", De Britten van "Handsel monday", de Duitsers van " Blauer Montag". Op verscheidene plaatsen in Limburg vindt het "hanekappen" plaats. De boeren werken die dag niet op de velden:
*'t is toch al verloren wat wij heden verrichten,
't gedijt toch niet!*
- Algemene langzame dooi: -2°C, sedert 22 december 1996.
- **Hechtel-Eksel:** St. Theunisviering aan de kapel van Hoksent-Eksel met misviering en met traditionele verkoop van geofferde varkenskoppen en pluimvee. Wordt onder grote toeloop gevierd.

- **Geetbets:** Driekoningenzingen behoorde tot de plaatselijke folklore die langs school en geestelijkheid weer leven is ingeblazen ten voordele van de missionarissen.
- De tweede maandag van deze maand is Verloren Maandag, waarbij in verschillen dorpen en steden een foer wordt geopend met de nodige laving der kelen.
- **Zoutleeuw:** Driekoningentoet met uitgeholde bieten en een lied zingend van
"Stak het oep, mijne kaars is oep!
De zondekens worden vergeven,
al zijn ze nog zo groet!"
- Een vereniging voor de verering van de heilige Antonius-abt, werd te Zonnebeke in leven geroepen. Guido Vermeulen, G.Gezellelaan 10.
- Feestdag van de H. Hilarion.

14 januari.

- *Geeft Sint-Hilarius zonneshijn,
zal het weldra kouder zijn.*
- **Neerpelt-Herent:** St. Theunisviering aan de kapel van Herent, rond een 17de eeuws beeld, door de landbouwers die hun patroonheilige bescherming afsmeaken voor hun veestapel.
*Hoe meer vorst in januari,
hoe beter het hele jaar.*
- Na de Eucharistieviering, verkoop per opbod van offergaven zoals kippen, hanen, varkenskoppen, vlees en een levend varken. 's Avonds teerfeest naar believen van bloedworst met appelmoes, stoemp met boerenbrood, spek en worst, eieren met brood, rijstap of pudding!
Uitloting van een verdeeld varken, verzorgd door het in 1986 opgericht Broederschap dat in klederdracht aanzit.
- **As:** Traditionele St Antoniusviering heropgericht door de heemkundige kring naar een aloud gebruik Eucharistieviering en verering van de relikwie in de oude St. Aldegondiskerk met offergave en verkoop van varkenskoppen, poten, balgenbrei, en allerhande worsten, kippen, eieren, verkocht aan de meest biedende! Daarna krijgen de hongerigen St. Antoniussoep met zwart brood en kip-kap, een witteke of een koffie. De opbrengst of Godsgeld dient voor onderhoudswerken aan de oude Kerk. Ook nog in 1997.
- **Boekhout:** St.-Antoniusviering ter gelegenheid van de jaarlijkse kermis met aanroepingen tegen alle veeziekten.
- **Eversel-Heusden:** Traditionele Driekoningentoet met geldinzameling voor eigen middelen. Men had zelfs twee kamelen gehuurd, waarbij men met behulp van een ladder tussen de bulten moest klimmen.
- **Hasselt-Banneuxwijk:** Spek- en eiertocht door Jong-K.W.B. op zaterdag, met start in de Tittelmansstr. leidend naar de Bokrijkse vijvers.
- Op 14 jan. eindigen de zes donkere weken en beginnen de dagen iets te lengen.
- Het is de tijd dat de heilige met harde koppen regeren; Sint Paulus 15 jan., Sint Antonius 17 jan. en Sint Sebastiaan 20 jan., omdat de volksmond er volgende spreuken aan verbond:
*Sint Antonius kom over hoog water,
of met een hard achterhoofd. (vorst)
Sint Antonius heeft een hard hoofd
of een natte staart (regen).*

*Vriezen in op Sint Sebastiaan
is op lichtmis gedaan.
Met Sint Sebastiaan komt de winter aan,
of hij is gedaan !*
- *Dooi op Sint Valentijn, doet veel water in de wijn.*

15 januari.

- Sint Paulus die de echte winter aankondigt: Hij maakt deel uit van de drie harde koppen. Samen met Antonius en Sebastiaan, of de eerste vriesheiligen.
Voor 1997 zijn ze veel te laat!
Voor 1999 is de sneeuwtijd voorbij, doch begint een nieuwe vriesperiode.
- Op Sint-Paulus, Sint Antonius en Sint -Sebastiaan begint traditiegetrouw de winterperiode. (In 1997 was dat 22 december tot +/-18 januari 1997) en worden deze heiligen "de drie harde koppen

genoemd. Sint-Pauwel is de eerste der drie harde koppen.
Einde van de zogezegde "donkere weken" dat zijn drie weken voor en na kerstmis.

Ach Here God,
wat ben ik blij,
de slechte weken
zijn voorbij.
Moeder bakt een wafel
ze zet de fles op tafel,
en zingt van
kerre-kerrekoe
en hou ons deurken toe.
(P.v.Z.)

- Dan werd vroeger feest gevierd, een kaarsje gebrand en pannenkoeken gebakken.
- **As en Niel-bij-As:** voor 50 BEF halen de jeugdgroepen uw kerstboom op voor gezamenlijke verbranding.(1996-1997).
- *Geeft januari geen winterdagen,
dan zal februari ons wel plagen.*
- **Smeermaas:** St. Antoniusviering (abt en kluizenaar) met processie en rondgang met het beeld naar de kapel (sedert 1894). Aan de kerkdeur zegening van de dieren, en andere huisdieren met uitdeling van gewijde broodjes.
- **Bree-Solt:** Eucharistieviering in de St. Thieneskapel van Solt-Opitter,
- waarna verkoop tegen opbod van konijnen, kippen, taarten, duiven en varkenskoppen, die gratis worden geschonken aan het comitee
- Op St.Pauwels bekering, leggen de eksters hun eerste stek.
- **Limburg** 15 jan 1955: Herinnering en viering van de verschijning van O.L.Vr. vzn Banneux, Maagd der armen, waarbij de toenmalige rondgang in alle Limburgse parochies(1951-1955). Kapellen en devotiebeelden werden ingehuldigd in Rekem, Molenbeersel, Dilsen, Neerharen, Genk, Opoeteren, Mariaheide, en de Missione Catholica te Zwartberg.

16 januari.

- Heilige Marcel († 309).
- **Kortenbos:** Bericht dat de kerk als Romeinse Basiliek benoemd is door Paus Pius XI.

17 januari.

- St. Antonius wordt rond deze datum algemeen gevierd. Hij leefde van 250 tot 356 in Midden-Egypte als kluizenaar en was de grondlegger van het kloosterleven. (Abt 365) Voorstelling in kluizenaarshabijt met varken. Hij werd van den beginne af aanroepen als de onfeilbare beschermer van allerhande ziekten bij het vee. Hij wordt meestal afgebeeld met een varken en zo patroonheilige van boeren en beschermheer tegen varkensziekten. Meestal ook vindt er die dag een offeren van allerhande producten rond het varken dat per opbod aan de meest biedende wordt verkocht. Is hij daarom ook de patroon van de beenhouwers, de slaggers, de scheeptimmerlieden en de borstelmakers. Hij is een van de noodheiligen die aanroepen werden in hoogste nood. Een echte Vlaamse volksheilige die overal nu ingang vindt. Sint-Antonius is een van de veertien noodhelpers. Sint-Antoon en Sint-Sebastiaan(20/1), komen met t' hardste van de winter aan !
- Sint Antonius, abt, overleden in 356, is ook de patroon van de slaggers (varkenspoten?) en de pachters. Het "T" kruis (tau)is het teken van de Antoinitenorde (1095) en deze heilige wordt aanroepen tegen moedekoren en het Antoniusvuur.
- Van 20 jan. tot 17 feb. heerst de WATERMAN als sterrenbeeld.
- Alles wat komt van 't varken is lekker:
dit zei pierke snol,
en hij likte het touwtje van de hesp.
- *Van Sint-Antoon tot Sint-Amand (6/2),
doet de winter al wat hij kan.
Sint Antoon met zijn verken,
zoete naam Sebastiaan,
koud en kil is 't in de kerken
en bevroren ligt de baan.*

of:

*Sint Antheunis met zijn verken,
vader abt van Kouderkerken,
't is een die altijd verkiest,
dat het op zijn feestdag vriest.*

of:

*de donkre weken zijn voorbij:
Ach here God, de slechte weken zijn voorbij.
Sint-Theunis is een ijsmaker of een ijsbreker.*

- **Hees:** Sint-Tjeniskermis met openbare verkoop van twee varkenskoppen en acht poten ten voordele van de plaatselijke kinderopvang Pinokio(1998).
- *Sint Antone met zijn verken,
Zoete naam, Sebastiaan:
Koud en kil is't in de kerken
En bevroren ligt de baan.
(P.v.Z.)*
- **Neerpelt-Herent:** Naar eeuwenoude traditie viert Herent het feest van Sint Thienis in een vierdaags feest. De landbouwers smeken die dagen de bescherming voor hun veestapel af. 's Zondags na de speciale Eucharistieviering met erna de traditionele verkoop per opbod onder het toezicht van polititie-inspecteur Jaak Baken; hier worden dan alle traditionele dieren verkocht zoals hanen, kalkoenen, hennen, varkens-koppen of poten(1993). 's Avonds vindt dan een festijn plaats in de parochiezaal en daarna schuiven de kaarttafels aan. De feesten eindigen met een breugeliaanse maaltijd voor alle ingeschrevenen van de parochie.
- *Sint Thienes en Sint Sebastiaan,
dan komen de harde koppen aan,
of gaan ze met 't hardste van de winter aan.*
- **Opitter:** Op 17 jan. wordt Sint Antonius met zijn varken gevierd in de kapel Solt-Opitter als patroonheilige van de boeren, beschermer tegen de varkensziekten.
- **Kozen:** Op zondag na het Theunisfeest, wordt na de hoogmis traditiegetrouw per opbod varkenskoppen, geslachte dieren, gebak, fruit geofferd en verkocht ten voordele van de kerk.
- **Meeuwen:** De Landelijke Gilde en de Reengenenoten (heemkundige kring) organiseren het Sint Antoniusfeest door de verkoop per opbod van varkenskoppen, balkenbrij, allerhande pluim- en kleinvee, dit voor de actie "Levenslijn".
- *Geeft Antoon de slechte vorst,
Sint Amand ons van verlost.
Stro in de bek van 't zwijn,
straks zal 't slecht weer zijn.*
- *Wees maar voor geen buien bang,
als er uren lui en lang,
op de mesthoop ligt een zwijn,
want dan blijft er zonneshijn.*
- **Herent-Neerpelt:** Landbouwers uit de omtrek komen bescherming afsmecken voor hun veestapel. Na de misviering wordt een folkloristische verkoop van offergaven gehouden waarbij varkenskoppen, kippen, konijnen en kalkoenen aanwezig zijn.
- *Woelt met zichtbaar welbehagen
in de modder zich een zwijn,
't zal het zeker voor dees dagen,
nog het schoonste weertje zijn.*
- **Kozen:** St. Antoniusviering met offeren van landbouwproducten, veeteelt en tuinproducten die na de mis publiek worden verkocht ten voordele van de kerk. (Er is ook nog een zeer oude kapel). Gekend is de weerspreuk:
St. Antonius is ne maker of enne braker,
wat beduidt dat hij zorgt voor weersverandering. Pastoor Geivers gaf nieuwe impulsen aan deze viering.
- **Engsbergen-Tessenderlo:** St. Antoniusviering met na de mis, kalverenmarkt, waarbij ook varkenskoppen en tevens boter aan de H. Brigitta worden geofferd.
- **Munsterbilzen:** Antoniusviering met broodwijding en aanroepingen tegen besmettelijke ziekten. Tevens een noveen.
- **Hasselt:** Gezinsboerderij. Traditiegetrouw slachten van een varken ter ere van St. Antonius, heilige die aanroepen wordt tegen allerlei kwalen bij mens en dier. Hij is ook meestal afgebeeld met een

varken. Een bewijs dat de heilige meer en meer op de achtergrond komt en men meer aandacht gaat schenken aan het varken, dat onder alle mogelijke vormen ter plaatse wordt bereid, uitgedeeld en begoten met Hasseltse klare (1994). Het varkentje van Sint Antonius heeft twee mogelijke betekenissen: Ofwel verbeeldt dit de duivel die hem wilde bekoren, ofwel hield St. Antonius deze varkens om het vlees aan de armen uit te delen. Deze heilige wordt ook aangeroepen tegen de verschrikkelijke ziekte die Sint Antoniusvuur wordt genoemd, veroorzaakt door het eten van moederkoren, een vergiftigd bestanddeel van het koren.

- **Solt-Opitter:** Traditioneel volksfeest aan de kapel van Solt met dienst en daarna openbare verkoop van varkenskoppen en kleinvee. Eigenlijk herdenkt men de wonderbare genezing van de varkensziekten en offert men allerhande varkensdoppen, poten, maar ook kippen en dergelijken.
- **Opitter:** Sint Antonius wordt bijzonder gevierd in het gehucht Solt waarbij de boeren nog altijd varkenskoppen, poten en ook kippen offeren die na de mis per opbod worden verkocht aan de misvierders, ten voordele van het onderhoud van de kapel.
- **Hasselt:** Traditionele St. Antoniusviering met allerhande volksgebruiken en verkoop van varkensslachtwaren.
- **Lanaken-Smeermaas:** Viering van St. Theunis waarvan het kapelletje staat aan de Maasdijk en opgericht werd in 1894. Wijding van de Antoniusbroodjes en processie naar hogergenoemd kapelletje. Wijding van allerhande huisdieren, katten, handen, marmotten, en paarden.
- **Beverst:** Feestviering ter ere van St. Gertrudis aanroepen tegen ratten en muizen. De relikwie wordt na de mis vereerd en er is gewijd water te bekomen. Men kan zich laten inschrijven bij het Broederschap van O.L.Vr. van Zeven Weeën voor de kostprijs van 1 BEF of voor altijd voor 20 BEF (1933).
- *Sint Theunis steeds verkiest,
dat het op zijn feestdag vriest.
Sint Teunis klaar en helder,
vult vat en ook de kelder,
of geeft een volle kelder.*
- Met Sint Anthonius lengen de dagen zoveel als het eetmaal van een monnik.
- Van Sint Antoon tot Sint Amand, doet de winter wat hij kan. (6.2.)
- Sint Antoon en Sebastiaan, laten 't sap door de bomen gaan.
- **Bocholt:** De Landelijke Gilde organiseert naar een oude traditie de St. Antoniusviering met een misviering waarna kleinvee per opbod zal worden verkocht.
- **Hoksent- Hechtel- Eksel:** Sedert eeuwen de hoogdag en het gekendste feest van St. Antonius in de kapel op het "Hoksent". Rond 700 ontstaan in een houten kapel kwam er van overal veel volk, zodat men besloot in 1614 de oude kapel te vervangen werd door een stenen kapel die nog bestaat.
Na de Mis deden de boeren eerst driemaal een beegang rond de kapel en wel in vijf rijen dik, en worden daarna de varkenskoppen per opbod verkocht. In de huisgezinnen werd daarna erwtensoep gegeten en een borrel geschonken (zegsm. Fr. van Winkel, 1986).
Sedert jaren is de apostelbank in restauratie maar zal in 1994 ter plaatse weer worden opgesteld (ook in 1998).
- **Boechout – Gingelom:** Aan de kerk van Boechout komen de geburen en landbouwers samen om de jaarlijkse gestichte Mis bij te wonen en de zegen van St. Antonius af te smeken tegen de veeziekten. Dit ook ter gelegenheid van hun winterkermis.
- **As:** Telkenjare wordt de St. Antoniuskermis ingericht door een Mis in de St. Aldegondiskerk met de verering van de relikwie, het offeren van diverse offergaven zoals spek en eieren, uitdelen van de Sint-Thienissoep en andere lekkernijen. De opbrengst gaat meestal naar het onderhoud van de oude kerk. In 1994 werd de opbrengst besteed aan de restauratie van de Kloosterkapel, waarbij de leden van de kring zich in boerenkiel hadden gestoken. De Tienissoep, boerenbrood met kip-kap en de borrel ontbraken evenmin.
- **As 1996:** Hoogmis in de St. Aldegondiskerk met erna verkoop van offergaven waarvan de opbrengst zal dienen voor het inrichten van culturele activiteiten. Ook in 1997. Verering van relikwie, collecte en traditionele verkoop van allerlei lekkers en ook kermis met erwtensoep en borrel.
- **Bocholt:** In 1989 werd het Sint Antoniusfeest weer terug in leven geroepen en wel bij het 90ste jubileum van de Landelijke Gilde, door verkoop van varkenskoppen en het per opbod verkopen van kleinvee. Het gebeuren vindt plaats na de Eucharistieviering en de veilingmeester zal met toeter en bel de dieren veilen. De opbrengst gaat naar de plaatselijke missionarissen.
- Sint Antonius, Abt, (1356), patroon van slagers en pachters.
*Van Sint Antonius tot Sint Amand (6-2)
doet de winter al wat hij kan.*

- **Hechtel, Eksel, Bree, Neerpelt, Bilzen:** In 1998 wordt in de voornoemde plaatsen Sint-Antonius gevierd met een mis en verkoop van delen varkens, vleesbereidingen, spek, hespen, bloedworst, eieren enz. Op sommige plaatsen wordt bloedworst met appelmoes geserveerd, op andere plaatsen hete erwtensoep (1998).
- **Smeermaas:** In 1894 werd in Smeermaas een kapel ten zijne ere opgericht met een tekst:
Bij Sint-Antonius Kluizenaar,
vindt mens en vee in gevaar,
hulp en verlichting.
- Er worden kleine flesjes gewijde olie verkocht voor het heil van grond en vee.

18 januari.

- **Guigoven:** De meer dan 280 jaren oude gilde houdt haar jaarlijks feest bij middel van de verering van haar patroon met een teerfeest. De kinderen worden bedeed met snoep in de gildekamer.
- St Niklaas , patroon van de schipper.
- *Geeft Sint Sulpitius schoon ijs,
dan wordt de lente goed en wijs.*
- Feestdag van Sint-Antonius, abt, (1356)
- *Met Sint-Antonius
lengen de dagen zoveel als
het eetmaal van een monnik.
(DD)*

19 januari .

- *St. Pieters stoeltje bevroren, een droog jaar geboren.*
- *Staat Sint Pieters stoel te Rome, in sneeuw of in het nat,
er staat een vochtig jaar te komen, het kan niet missen, dat!*
- *Sint Pieters stoeltje koud,
wordt veertien dagen oud!
(1998: Regen en koud)*
- Volgens C.W.B. is het vandaag "aardslapersdag", dag dat men niet spitten mag.
- Vrouwkensdag op feestdag van de H. Canutus, Deens koning, vader van de graaf van Vlaanderen Karel de Goede (gelukzalige). Op deze dag moet het vrouwtje haar man naar bed dragen mits bepaalde beloning (C.W.B.).
- **Balen-Olmen:** St.-Antoniusviering in de gemeente Olmen. Na de hoogmis speelt de harmonie enkele deuntjes terwijl de verkoop van varkenskoppen, kip-kap en siermanden begint.
- **Neerpelt-Herent:** St.-Theunisfeest met als hoogtepunt de verkoop van offergaven in Herent begeleid van een tentoonstelling over de geschiedenis van Herent.

20.

- Feest van de heilige Sebastiaan, † 250, pestheilige, aanroepen tegen besmettelijke ziekten, patroon van de handboogschutters. Deze gilden vierden hun patroonheilige op bijzondere wijze: misvieren, herbergen bezoeken, en koningschieten met naviering en huldiging van koning of keizer. Zijn klassieke voorstelling verheft hem vanuit Nederland tot een homo-heilige wat nonsens is.
- **Ophoven:** Traditionele volkssportavond waarbij een twaalfstal ploegen het tegen mekaar opnemen in de sporthal, zoals ploegvissen, kartonnen dozen stapelen, potgooien, Op-sinjoorke werpen, ballo-smito en touwspringen.
- *Sebastiaan die het weder maakt,
doet het vriezen dat het kraakt.*
- *Sebastiaan was heus geen kniezer,
maar hij blijft een grote vriezer*
- Sint-Sebastianus, pestheilige, patroon van vele schutterijen
*Sebastiaan
laat het sap
in de bomen gaan.*
- **Lauw:** Driekoningenzingen en rondhaling voor de plaatselijke missionarissen.
- *Sebastiaan die het weer maakt,*

- *doet het vriezen dat het kraakt.*
- *Als de dagen gaan lengen,
Begint de winter te strengen.*
- *Sint Sebastiaan , patroon van de soldaten en de boogschutters.*
- *Met Sint Sebastiaan,
komen de harde koppen aan.*
- *Sint -Bastje,
is een hard gastje!*
- *Met Fabiaan en Sebastiaan,
Begint de boom in het sap te staan,
En zal het water gaten slaan,
De dijken bezwijken,
En de koeien vergaan!*
- *Sebastiaan, patroon aanroepen tegen de pest, en beschermheilige van de handboogschutters,
stervenden, vrouwen in barensnood, helpt bij het terugvinden van verloren voorwerpen.*
- *Als de dagen beginnen te lengen,
begint de winter te strengen.*
- *Met Sint Sebastiaan,
komen er harde koppen aan.*
- **Val-Meer:** St. Antoniusviering in de Sint Severinuskapel van Meer. Vroeger jaren, zeer bekend bedevaartsoord van de landbouwers en veehouders die bij St. Antonius zegen kwamen afsmecken over het vee. Na de mis, broodwijding en verering van relieken.
- **Meeuwen:** Antoniusviering waarbij "de booi" in oud uniform de verkoop zal inbellen, waarbij varkenskoppen -en poten, kippen, eieren, konijnen, ossenstaarten, hespen en heikies (hoofdkaas) worden verkocht aan de meestbiedende ten voordele van een adoptiekind in India nl. Marchal SanTERS D'Sousa.
- *Met Fabiaan en Sebastiaan,
begint de boom in sap te staan.*
- *Sebastiaan was geen kniezer,
maar hij blijft de grote vriezer.*
- *Maar vriezen op Sebastiaan,
is met Lichtmis eerst gedaan.*
- *Sint Bastje is een hard gastje.*
- *Sint Fabiaan en Sint Sebastiaan,
laten 't sap in de bomen gaan.*
- *Sebastiaan was geen kniezer,
maar blijft een grote vriezer !*
- *Feestdag van de Heilige Sebastiaan, patroon van vele schuttersverenigingen. Hij leefde in de derde eeuw en werd omwille van zijn moedig gedrag aangesteld tot kapitein door keizer Diocletianus van een eenheid van de Pretoriaanse wacht. Hij had zijn christelijke overtuiging geheim gehouden en viel dan in ongenade. Werd aan een boom gebonden en de Mauretaanse boogschutters doorzeefde hem met pijlen die hem blijkbaar voor dood achterlieten. Maar hij overleefde dit en werd dan doodgeknuppeld. Daarom patroon als pestheilige, maar ook van de kruisridders, handboogschutters. In de volksgeneeskunde wordt hij aangeroepen tegen de pest, maar ook tegen besmettelijke ziekten, beroerten, buikloop, lepra en koorts. Ook soms het terugvinden van verloren voorwerpen. (P.v.Z.)*
- *Sebastiaan, die het weer maakt,
doet het vriezen dat het kraakt.*
- *Vriezen op Sint-Sebastiaan,
is soms met Lichtmis gedaan.*
- *Sint Fabiaan en Sint Sebastiaan
laten 't sap in de bomen gaan.*
- *Is januari zacht,
dan krijgen lente en zomer,
veel groeiende kracht !*
- *Sint-Bastje is een hard gastje.*
- *Knapt januari niet van kou,
Men zit in d' oogstmaand in de rouw.
(DD)*

- *Komt de wind uit het noorderland,
Lang houdt het weer stand.
(Druivelaar 2000)*

21 januari.

- Op Sint-Agnes (1304) (Iny) of Netendag (van Agnete) hebben de vrouwen het recht een geschenk te eisen van hun echtgenoot, op voorwaarde dat zij hem naar bed kunnen dragen.
- *Als Agnes en Vincent er komen,
begint men 't wintervuur te schromen.*
- Het weer is koud en droog (1998). Mistig en koud (1999).
- *Als Agnes is aangekomen,
zit het sap al in de bomen.*
- Feestdag van de heilige Agneta.
- *Als de dagen beginnen te lengen,
begint de winter te strengen,*
- *En met Sint-Sebastiaan,
Komen de harde koppen aan.*
- Agnes, Agneta, die onder keizer Diocletiaan (304) werd gedood omdat ze niet wilde huwen met de zoon van een Romeins prefect. Op die dag werden lammetjes aangeboden aan de Paus. Of uit dit het "Agnus Dei" worden gesmolten. Meer weten we eigenlijk niet. (B. Mesotten: Kruis en Wereld "Het Lam Gods" 11/5/-18/5/94).
- Jonge meisjes beginnen graag vandaag een novene tot de Heilige Maagd Agnes om een goede echtgenoot te vinden.
- *Als Agnes en Vincentius komen,
begint men 't wintervuur te schromen.*

22 januari.

- *Sint Vincentius met zonneshijn,
geeft veel koren en veel wijn.
(geeft hoop op goede wijn)*
- Patroon van de wijnbouwers. (Vincent van Valencia 1304).
- **Eksel-Hoksent:** Antoniusviering met offergaven en verkoop per opbod voor het onderhoud van de kapel. Daarna erwtensoep en borrels geschonken door de buurvrouwen.
- **Paal:** St. Antoniusviering door de gilde van Geenhout, sedert 1913 met een varken als mascotte. Hun eigen lied klinkt:

.....
we hebben het afgelopen jaar hard moeten werken,
dit is nu het resultaat,
We lopen met een verken langs de straat!

Deze gilde is 75 jaar oud.

- *Zon met Sint-Vincentius,
blijft men zich herinneren.*
- **Solt-Bree:** Antoniusviering en verkoop van varkenskoppen, naast kippen, konijnen, hanen, verse eieren en zelfgemaakte worsten allerhande. Aanwezigheid van jagers, schoolkinderen, met enorme toeloop onder leiding van een pater kruisheer uit Maaseik.
- **Kozen:** Sint Antonius worde hier op een bijzondere wijze gevierd, die E.H.Geivers in 1976 begon en waarbij de mensen hun goederen en vruchten kunnen opofferen aan de heilige: varkensstukken, koppen, vlees, boter, eieren, witloof, brood, taart of fruit, en aan de meestbiedende worden verkocht.
- Sint Vincentius.
*Voor goede wijn,
regen op Sint Vincijn.*

of:

*Vorst op Sint Vincijn,
slechte wijn.*

of:

*Vincentius, zonneshijn,
brengt veel koren en wijn.*

Vermits deze heilige op wrede wijze werd gemarteld aan de ingewanden, wordt hij aanroepen tegen koorts.

- *Als met Sint-Vincent de zon schijnt op de stek,
wrijven de wijnboeren zich de handen als gek.*
- 1997: Mooi open zonnig maar koud weer, met wat mist, maar droog.

23 januari.

- **Rutten:** Feest van de H. Sebastiaan, gevierd door de schuttersgilde.
- Feestdag van de H. Vincentius ... Paola geboren in Saragossa.
Patroon van de Vincentiusgenootschappen en van de schaapsherders en hun schapen:
*Vincentius met zonneshijn,
geeft veel koren en ook veel wijn.*

of:

*Geeft St. Vincentius veel zonneshijn,
dan is er hoop voor 't koren en voor wijn.*

- Ooglijders worden bestreken met Sint-Vincentiuswater.

24 januari.

- **Zutendaal:** St. Brigittafeesten aan de St. Brigittakapel (Mandelkapel) waarna uitdeling van gewijd graan (Brigittatarwe) dat aan de dieren wordt opgevoerd. Daarom worden kleine zakjes graan aan de deelnemers uitgedeeld. Deze zakjes kunnen tussen het voedsel gemengd worden of in de stallingen worden opgehangen. Zie ook 31 jan.
- H. Franciscus van Sales (11622) patroon van de journalisten en schrijvers.
- **Kerkhoven-Lommel:** St. Amandusviering voor zieken en bejaarden, gepensioneerden, gehuwden en jongeren, dit op verschillende dagen in deze week.
- **Zoutleeuw:** St. Leonardusprocessie op Pinkstermaandag na de hoogmis met deelname van zeer veel groepen en verering van de relikwie.
- Enige nachten streng vorstweer tot -10°C

25 januari.

- *Is het met Sint Paulusbekering schoon, en volle gloed,
dan komt er graan en hooi in overvloed.*
- *Sint Paulus schoon en klaar, geeft een gezegend korenjaar,
komt er echter sneeuw of regen, komt een mager jaar ons tegen.*
- *Sint Paulus schoon en klaar,
geeft een gezegend korenjaar,
valt er echter sneeuw of regen,
dan komt een mager jaar ons tegen.*
- *Is Sint -Paulus klaar,
dan wacht ons een heel goede jaar.
geeft hij wind,
zo regent het gezwind.*
- *Met Sint Paulus bek(bekering),
legt de ekster haar eerste stek;
dan wacht ze tot half mei,
en legt haar eerste ei.*
- *Sint-Paulus bekeringe met zonneshijn
is goed voor vruchten, koren en wijn!*
- *Dits sente Pauwelsdach,
mi dinckt als hy sine cappe drioeghe brinct,
soe hoepmen der groeder tyt tvolc es daer zeer verblyt,
ende van eenen goeden oexte in hopen. (XVe eeuwse kalender tekst P.v.Z.)*

- *Lopen de hermelijntjes door het bos,
januari laat zijn stormen los.*
- *Paulus wind, geeft regen gezwind.*
- *Is Paulus klaar, wacht dan een goed jaar.*
- *Sint Paulus bekering met zonneschijn,
is goed voor koren, vruchten en wijn.*
- *Sint Paulus schoon en klaar,
geeft een gezegend jaar.
Komt er echter sneeuw en regen,
dan komt een mager jaar ons tegen.
(P.v.Z.)*
- *Op Sint-Paulus regen,
is voor de boer geen zegen !*
- *Sint Paulus bekering met zonneschijn,
is goed voor de vruchten, koren en wijn.*
- De heilige Franciscus de Sales wordt vandaag vereerd door journalisten en schrijvers.
- Op Sint Paulus stijgt de winter te paard of breekt hij zijn nek met een reuzevaart.
- *Sint Paulus schoon en helder;
Goed voor schuur en kelder.*
- *Heeft januari kou en droge dagen,
Zo zal in februari de winter u plagen
(Druivelaar, 2000)*
- De heilige Timotheus (Tim).
- Het weer van 25 januari zou volgens middeleeuwse bronnen bepalend zijn voor heel het jaar!
- *Op Sint-Paulus keert het weer
van de winter zeer!*

26 januari.

- **Lommel-Kerkhoven:** Jaarlijkse viering en verering van de H.Amandus.
- *Zo hoog in de winter de sneeuw,
zo hoog in de zomer het gras.*
- Feestdag van de H. Timotheus.
- Feestdag van de heilige Polycarpus, geboren in het jaar 70, leerling van Johannes, bisschop van Smyrna.

27 januari.

- Guldenmis en feestdag van St Jan, feest van de redenaars, aanroepen voor welsprekendheid.
- H. Chrisostomus of H.Guldenmond, patroonheilige van de imkers en de redenaars.
- *Als de bijen naar huis toevluchten,
zit er regen in de luchten.*
- Feestdag van de heilige Angela Merici (†1540), patrones van alle onderwijzeressen en stichtster van de Zusters Ursulinnen.
- **Hasselt:** Studenten vieren uitbundig Chrysostomos met versiering, optochten en academische zitting.

28 januari.

- **Lauw:** Bedevaart naar het graf van het H. Paterke Valentinus te Hasselt.
- Feestdag van de H. Thomas van Aquino (†1274), patroon van de theologen, van de dood van Karel de Grote in 814.
- Feestviering van H.Simon en Judas
- *Na Simon is het koud,
zorg dus intijds voor hout!*
- *Komt de wind uit het noorderland,
lang houdt de winter stand.*
- *Van sneeuw die op een harde bodem valt,
Zegt men: hij striebelt beddeke voor meer.*

- *Eén heldere dag,
verdrijft veel donkere dagen.*

29 januari.

- Thomas van Aquino, patroon van de theologen . (11274).
- Nog altijd koud en mistig weer met vorst. (1997) (2000 regen)
- *Die daer zaeyt het beste graen,
sal met't beste broot thuis gaen !*

30 januari.

- Dooien op Sint Aldegonde,
vult de kelder met een vloed aan zonde.
- De heilige Aldegonde wordt aanroepen tegen kanker maar ook
tegen oogklachten en zwerende wonden.
Wordt vereerd te **As**, **Kleine Spouwen** en **Alken**.
- **Alken:** Traditiegetrouw algemene viering van het feest van St.Aldegondis, patrones aanroepen
tegen kanker. Na de eucharistieviering gaat men in processie naar de St. Aldegondiskapel waar de
zegen met het Allerheiligste wordt gegeven en de relikwie kan vereerd worden. Tevens kan men
dan ook toetreden tot het Broederschap. Er is een speciaal Aldegondisbeeldje te koop.(zie eigen
archief, (ook nog in 1994).
- **Leopoldsburch:** Viering van de H. Blasius met Eucharistieviering en oplegging van brandende
gewijde kaarsen. Zie ook Rijkhoven.
- Feestdag van de H. Broeder Mutien-Marie Wiaux (11917) van de christelijke scholen te Malonne.
- Feest in de Broederschool te **Genk, Waterschei en Winterslag**.
- **Zutendaal:** Viering van de H. Brigitta aan het Mandelkapelletje waarbij Brittatarwe wordt uitgedeeld
in zakjes om het vee te vrijwaren tegen allerhande ziekten.
- *Als de dagen lengen,
beginnen de dagen te strengen.*
- *Wat een weer weer
nu de dagen lengen
met een haneschreeuw.*
- **As:** Aldegondis viering met verkoop van varkenskoppen en andere vleeswaren, ook kleinvee.
- **Alken:** Aldegondisviering met plechtige processie naar de kapel achter de kerk, verering van de
relikwieën en mogelijkheid zich in te schrijven bij het broederschap.
- *Nevel in de winter,
kondigt vorst aan.*
- Feestdag van de heilige Martine, gedachtenis aan het overlijden in 1917 van de H. br. Mutien-Marie
Wiaux stichter van de Broeders van de Christelijke scholen.
- Feestdag van de H. Marcella en de H. Johannes Bosco (11888), patroon van de opvoeders en de
circusartisten.
- Boerenwijsheid:
*Was januari koud en guur,
dan behoef je in mei geen zomerkuur.
Maar was januari zacht,
je had een betere maand mei verwacht !
(VI. Gepensioneerden, Genk, mei-juni 1996)*
- *Menigeeen verbeuzelt
de helft van de tijd,
door te wachten op morgen.
En de andere helft door het betreuren
van de dag van gisteren.*
- **Allerhande gezante spreuken voor januari:**
*Als de kat in januari in de zon ligt,
Kruipt ze in februari achter de stoof.*

*Als in januari de muggen zwermen,
zal je in maart je oren wermen.*

*Knapt januari niet van de kou,
men ziet in de oogsttijd rouw.*

*Als de vorst in januari niet komen wil,
dan komt hij zeker in maart of april.*

*Wast het graan in januaar;
dan is de zomer in gevaar!
(P.v.Z.)*

SAMENVATTING JANUARI

Gebruiken

- Stokkem : Rammenschouw.
- Tongeren : O.L.Vr. Rondgang
- Tessenderlo : Nieuwjaarszingen.
- Broechem (Borgloon): Broechems paar (nieuwjaarsgebruik).
- Riemst : Het heilen.
- Kinrooi: Het grabbelen.
- St.Truiden : Verloren Maandag.

Heiligenvereringen

- H. Genoveva : Zepperen.
- H. Eutropis : Rijkel.
- H. Bertilia : Brustem.
- H. Gerardus : Horpmaal.
- H. Sulprius: Overhespen.
- H. Antonius: Overhespen.
- H. Julianus : St. Truiden.
- H. Antonius : Hechtel, Eksel, Neerpelt(Herent), As, Bouchout, Smeermaas, Bree (Holt), Opitter, Kozen, Meeuwen, Engsbergen(Tessenderlo), Munsterbilzen, Hasselt (Gezinsboerderij), Lanaken (Smeermaas),Bocholt, Guighoven, Lauw, Val-Meer, Paal.
- H. Gertrudis: Beverst.
- H. Brigitta : Zutendaal.
- H. Amandus : Kerkhoven (Lommel)
- H. Leonardus: Zoutleeuw.
- H. Paterke : Hasselt, Lauw
- H. Aldegondis: As, Alken, Kleine Spouwen.
- H. Blasius : Rijkhoven, Leopoldsburg.
- H. Sebastiaan: Rutten.

Kerstboomverbrandingen

As, Jeuk, Rotem, Bilzen, Gingelom, Dilsen-Rotem.

Driekoningenzingen

Zutendaal, Genk, Zonhoven, Dilsen, Stokkem, Lauw, Paal, Beringen, Spalbeek, Neerharen, Landen, Paal, Gerdingen, Overpelt, Neerpelt, Lummen, Hasselt, Zoutleeuw, Hendriken-Voort, Heeserbergen-Lommel, Hamont, Lommel-Kattenbos, Lutlommel, Houthalen, Halen, Herk-de-stad, Neerharen, Kortessem, Guighoven, As, St. Truiden, GeetbetsZoutleeuw, Eversel, Heusden, Houthalen -Oost, Klein-Gelmen, Gerdingen, Lauw, Paal, Beringen, Viversel.

Data

- 5 januari 1905 :Overlijden van het H. Paterke te Hasselt.

INDEX PLAATSNAMEN EN HEILIGEN

A

Aldegondis	23, 25
Alken	23, 25
Amandus	22, 25
Antonius	12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 24
As	1, 6, 8, 10, 13, 14, 17, 23, 25, 26

B

Balen	18
Banneuxwijk	14
Beringen	5, 25
Bertilia	5, 24
Beverst	17, 25
Bilzen	12, 18, 25
Blasius	23, 25
Bocholt	17, 25
Boechout	17
Boekhout	14
Bree	12, 14, 18, 20, 25
Bree-Solt	14
Brigitta	16, 23, 25
Broechem	3, 24
Broechem-Borgloon	3
Brustem	5, 24

D

Dilsen-Stokkem	5
Duitsland	10

E

Eksel	13, 18, 20, 25
Engsbergen	16, 25
Eutropis	24
Eversel-Heusden	14

G

Geetbets	13, 25
Genk	9, 12, 15, 23, 24, 25
Genoelselderren	4, 5
Genoveva	5, 24
Gerardus	1, 24
Gerdingen	5, 7, 12, 25
Gerdingen-Bree	5
Gertrudis	17, 25
Gingelom	13, 17, 25
Guigoven	18

H

Halen	9, 25
Hamont	9, 10, 25
Hasselt	2, 3, 7, 10, 11, 14, 16, 17, 23, 25

Hechtel	13, 17, 18, 25
Hechtel-Eksel	13
Hees	15
Heeserbergen-Lommel	9, 25
Hendrieken-Voort	9
Herent	13, 15, 16, 18, 25
Herk-de-stad	9, 25
Herstappe	11
Hoksent	13, 17, 20
Hoksent- Hechtel- Eksel	17
Horpmaal	6, 24
Houtem	6
Houthalen	4, 9, 25
Houthalen-Oost	4, 25

J

Jeuk	13, 25
Julianus	12, 24

K

Kattenbos	9, 25
Kerkhoven	21, 22, 25
Kessenich	12
Kinrooi	6, 12, 24
Klein Gelmen	4
Kleine Spouwen	23
Koninksem	11
Kortenbos	15
Kortessem-Guighoven	9
Kozen	16, 21, 25
Kuringen	7

L

Landen	7, 12, 25
Lauw	5, 7, 11, 19, 23, 25
Leonardus	25
Leopoldsburg	23, 25
Limburg	1, 2, 6, 8, 10, 13, 15
Lommel	9, 21, 22, 25
Lummen	4, 7, 25
Lutlommel	9

M

Mechelen-aan-de-Maas	6
Meeuwen	16, 19, 25
Munsterbilzen	16, 25

N

Neerharen	6, 9, 10, 15, 25
Neeritter	12
Neeroeteren	4, 12
Neerpelt	9, 13, 15, 16, 18, 25

Niel-bij-As	14
Nieuwerkerken	10

O

Olmen	18
Ophoven	18
Opitter	14, 16, 17, 25
Overhespen	12, 24
Overpelt	8, 25

P

Paal	5, 8, 20, 25
Paterke	3, 23, 25

R

Riemst	5, 24
Rijkel	5, 24
Rotem	11, 12, 25
Rutten	11, 12, 21, 25

S

Schakkebroek	9
Sebastiaan	14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 25
Smeermaas	14, 17, 18, 25

Spalbeek	6, 25
St. Truiden	10, 11, 24, 25
Stokkem	11, 24, 25
Sulpirius	24

T

Tegelen	4
Tessengerlo	2, 3, 16, 24, 25
Tongeren	2, 11, 24

V

Val-Meer	19, 25
Viversel	7, 25

W

Waterschei	23, 25
Winterslag	23

Z

Zepperen	5, 24
Zonhoven	9, 25
Zoutleeuw	7, 8, 13, 21, 25
Zutendaal	9, 12, 21, 23, 25